

GENT IN 1853

12 Januari : Er heerst veel bedrijvigheid in het oud Spanjaardkasteel. De slopingswerken zijn bijna beëindigd; de gronden voor de bouw van het slachthuis zijn reeds afgebakend.

In de gewezen Sint-Jozefskazerne in het oud kasteel werkt men ijverig aan de ijzeren kap van het Belfort. De vier torens zijn reeds gegoten; thans werkt men aan de naald.

28 Januari : Het water staat in sommige straten een voet hoog. De meersen van aan de Marcellisbrug tot aan de Sint-Lievenspoort gelijken een uitgebreid meer.

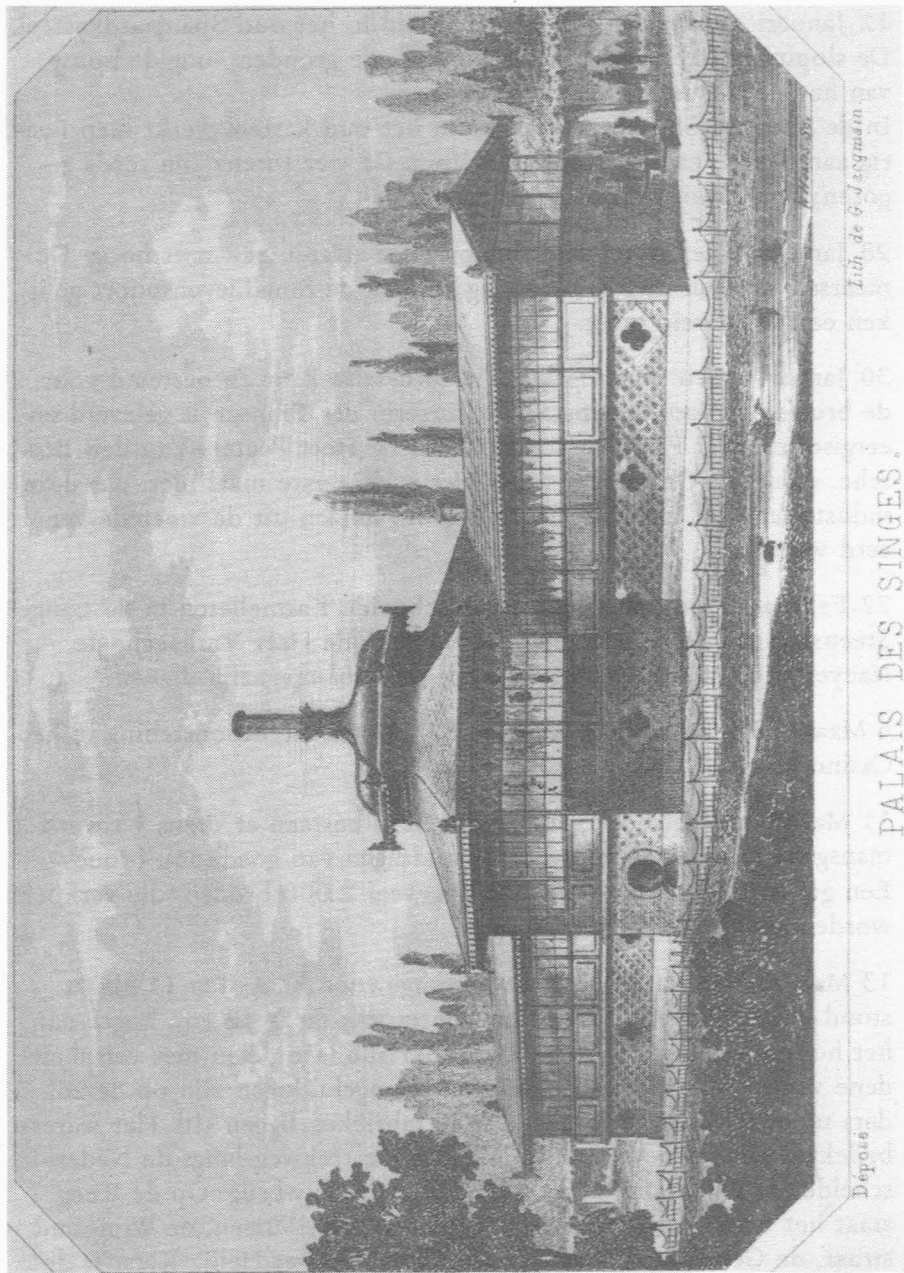
30 Januari : Een prachtig kleed in Brusselse kant en bestemd voor de bruidskorf van de aanstaande keizerin der Fransen is geleverd en eergisteren naar Parijs verzonden door de Heer Peeters-Van den Bosche, wonende Onderbergen 30. Het is de eerste maal niet, dat deze industrieel door bestellingen voor grote huizen uit de vreemde verveerd wordt.

22. Februari : De oude kerk der geschoeide Karmelieten in de Lange Steenstraat alhier is gisteren verkocht aan de Heer Verhaeghe-de Naeyer voor 30.000 frank. De kerk zal voor magazijn dienen.

6 Maart : Heden zondag werd de 97° bloementoonstelling in het Casino geopend.

11 Maart : Volgens de Gazette van Gent bestaan er thans 15 werkmansgenootschappen voor het vervaardigen van goedkoop brood. Een genootschap bakt wekelijks ongeveer 2.000 broden, die verkocht worden aan 34 centimes per kg.

13 Maart : Het waterpeil staat buitengewoon hoog. Op 11 Maart stond het 1,02 meter boven het winterpeil; dit is 13 cm. hoger dan het hoogste peil in 1841. Te Gent zijn alle lage delen met verscheidene voeten water bedekt. Duizenden ongelukkigen zijn op de zolders moeten vluchten. Verscheidene fabrieken liggen stil. Het water bedekt de linker oever van de Visserij, de trekweg langs de Nedschelde, de Koepoort, bijna gans de wijk Nieuwbrug. Op de Reep staat het water gelijk met de kade. De Apostelhuizen, de Wijngaardstraat, de Geuzenberg staan onder water. Op het Heilig Kerst is de toestand niet beter. De Chartreuzenstraat, de Vogelzangkaai, het Filledieushammeken, het Groot en Klein Meerhem, staan onder water. De Sleepstraat is op twee plaatsen overstroomd. Van het Tol-

Lith. de G. Jacquart

PALAIS DES SINGES.

Déposé

huis tot aan de Brugse poort ontwaart men niets dan water. Ook het Groot Begijnhof is overstroomd. De Nieuwe Wandeling en het Hof van Sint-Joris staan grotendeels onder water. Al de weiden en akkers van aan de kerk van Akkergem tot aan de Bijloke gelijken een meer. Het water is ook in het oudmannenhuis gedrongen.

19 Maart : De posten van stadsportier worden afgeschaft. Ze worden vervangen door bedienden van het octrooi. De reden is, dat alzo 's nachts de stadsrechten kunnen geïnd worden. De zes portiers worden bedienden bij de stadsrechten.

Op voorstel van schepen De Pauw zullen honderd elektrische uurwerken worden geplaatst. Volgens de grootte van de wijzerplaat zal een uurwerk 70 tot 80 fr. kosten. (zie afzonderlijk artikel). De gemeenteraad brengt een kleine wijziging aan het reglement van 9 april 1818 betreffende vismarkt. Voorheen moest al de in de stad ingevoerde vis naar de vismijn worden gebracht. Thans moet de ingevoerde vis bestemd voor eigen gebruik niet meer naar de vismijn. Wel moet voor deze vis de volgende rechten worden betaald :

oesters en kreeften	10 o/o van de waarde
verse zeevis : tot 50 kg.	15 centimes per kg.
boven 50 kg.	10 centimes per kg.
stokvis	4 fr. per ton.

De hoeveelheden voor verse zeevis lijken groot, maar vermoedelijk gaat het hier om vis bestemd voor hōspitalen, kloosters, enz.

23 Maart : In een nis van het station werd het beeld van de godin van de landbouw geplaatst. Het beeld is het werk van de Gentse beeldhouwer Julien Leclercq wonende te Brussel. Wat is er met dit beeld gebeurd ?

Zondag 3 april : Hanenkamstrijd.

Er zal een gevecht plaats hebben tussen zes vermaarde hanen, die om hun behendigheid bekend zijn, op zondag 3 april 1853 om drie uur namiddag ter afspanning de Nieuwe Koningen te Ledenberg buiten de Keizerpoort.

16 April : De gemeenteraad keurt het plan van het te bouwen slachthuis en het plan van de aan te leggen straten goed. De voorzienne uitgaven bedragen :

bouwen slachthuis	255.694,51 fr.
bouwen woning directeur	14.500,24 fr.
aanleg straten en plaveien	137.284,65 fr.
totaal	<u>407.479,40 fr.</u>

Het gehucht Sint-Pieters-Aalst ligt erg afgezonderd van de stad. Uit een verslag van de gemeenteraad blijkt, dat het gehucht 2.583 inwoners telt, meestal metselaars en arbeiders, die 's winters zonder werk zijn. Het gehucht telt 631 kinderen op schoolleeftijd; hiervan bezoeken slechts 102 kinderen een particulier schooltje op de wijk.

27 April : In de Gazette van Gent lezen we een klacht over de duurte van de levensmiddelen. Op de markt kost de boter meer dan twee frank per kg. De aardappelen gaan gekke prijzen en worden verkocht van 20 tot 24 frank per zak. Volgens onze reporter kosten de levensmiddelen thans het dubbel tot driedubbel van enkele jaren geleden.

4 Juni : De gemeenteraad beslist een aduultenschool - een avondschool voor volwassenen, enkel voor mannen - op te richten in de school Prinsenhof onder het bestuur van J. Steyaert.

10 Juni : Vijftig duiven van de maatschappij Les Vrais Voyageurs gevestigd in de herberg Groene Bogaard in de Ieperstraat nemen deel aan een vlucht uit Parijs. Ook de maatschappij De Trouwe Duif gevestigd in de Keet in de Slijpstraat neemt deel aan de wedstrijd met 110 duiven.

11 Juni : De bewoners van de Vrijdagmarkt hebben een petitie gezonden naar de gemeenteraad. Ze vragen een openbare pomp, omdat weinig huizen beschikken over drinkbaar water en de openbare pompen tamelijk ver liggen.

13 Juli : In de gemeenteraad vestigt dokter Guislain de aandacht op de toestand van de beluiken. Volgens de interpellant is de toestand onwaardig voor de stad Gent; de beluiken zijn slecht verlucht en ongezond. Het probleem wordt verzonden naar een commissie. In geheime zitting heeft de gemeenteraad beslist, dat het bruidstuk dat de stad Gent aan de hertogin van Brabant zal aanbieden, zal bestaan uit een kleed met toebehoorten in Gentse kant en gemaakt door de Blauwe Meisjes uit de Onderstraat.

Op 22 augustus 1853 huwde Leopold, hertog van Brabant met Maria-Hendrika, aartshertogin van Oostenrijk. Prins Leopold werd geboren in 1835, prinses Maria-Hendrika, die een achterkleinkind is van keizerin Maria-Theresia, was geboren in 1836.

20 Juli : De pacht van het Rijke Gasthuis is ten einde. De Liefdadigheidswerkplaats zal overgebracht worden naar het lokaal in Sint-Agnete.

6 Augustus : 258 bewoners van Akkergem hebben aan het gemeentebestuur een verzoekschrift gericht, waarin gevraagd wordt een uurwerk met wekkerklok te plaatsen op de kerktoren. De gemeenteraad is van oordeel, dat een openbaar uurwerk zeer nuttig is voor de bevolking van de wijk, die 4.000 tot 5.000 inwoners telt, die meestal tot de arbeidersstand behoren. De kerkfabriek is bereid een groot uurwerk met vier wijzerplaten en wekkerklok te plaatsen. De stad verleent een toelage van 2.000 fr. Uit het voorgaande kunnen we afleiden, dat veel gezinnen geen uurwerk bezitten.

14 Augustus : Heden had de prijsuitdeling van het Atheneum plaats. Onder de leerlingen ontmoeten we Julius Vuylsteke in de rhetorica en Emiel Moyson in de vierde klas.

26 Augustus : In de Stationsstraat werkt men aan de oprichting van een triomfboog, werk van de bouwkundigen Carpentier en Meynynck en van de schilder Vanderplaetsen. In het eerste portiek prijken de standbeelden van Lieven Bauwens en van Huyttens-Kerremans, in het tweede portiek stonden zinnebeelden van Koophandel en Nijverheid.

In de Bank van Vlaanderen zijn gouden, zilveren en koperen herinneringsmedailles van het prinselijk huwelijk verkrijgbaar tegen 20 fr., 5 fr. en 10 centimes.

Woensdag 31 augustus : Om halftwee komt de koninklijke trein aan met koning Leopold I, de hertog en de hertogin van Brabant, Filips, graaf van Vlaanderen en prinses Charlotte. In stoet worden de hoge bezoekers geleid naar het provinciaal paleis. Vooraan de trompetters en de keteltrommelaars van de stad, gevolgd door twee pelotons kurassiers met muziek. Na de politie en de pompiers met muziek stappen de Sint-Antoniushilde, de Sint-Jorishilde, de Sint-Sebastiaanshilde, de Sint-Michielshilde en de kamer van Rhetorica. Ook de burgerwacht is van de partij. Hierop volgen de prinselijke koetsen. De optocht wordt gesloten door twee pelotons kurassiers. 's Avonds woonden de koning en de prinsen een gala bij in de schouwburg, waar de Melomanen een kantate uitvoerden. Al de openbare gebouwen en ook een aantal particuliere woningen waren verlicht. Aan een huis op de Reep kon men op een transparant lezen :

“Ik ontsteekte twintig keerskens meer of min
Voor den hertog en de hertogin.
Maer ik zal er wel duizend ontsteken
Als hun kindeken Vlaemsch zal spreken”.

Om tien uur 's avonds was er een feest in het Casino en een volksbal op de Kouter. De dag werd gesloten met een vuurwerk op het Sint-Pietersplein.

Op donderdag 1 september woonden de koning en de prinsen de prijsuitreiking van de stadsscholen bij in het Justitiepaleis. Bij zijn aankomst werd de koning door de drieduizend kinderen begroet met de uitroep "Leve de Koning". Na de prijsuitdeling vertrokken de koning en zijn gevolg naar het Arteveldeplein, waar de eerste steen werd gelegd van de te bouwen Sint-Annakerk. In werkelijkheid was het een loden kist met enkele muntstukken en een koperen plaat met een tekst, die werd ingemetseld. Het ontwerp van de Sint-Annakerk werd getekend door architect L. Roelandt en daarna gewijzigd door architect J. Van Hecke. De kerk is 78 m. lang, 28 m. breed en 30 m. hoog. De voorziene toren werd nooit gebouwd.

Na de plechtigheid vertrok het vorstelijk gezelschap naar het Belfort, waar een gedenksteen werd geplaatst. In zijn boek "Het Belfort van Gent" schrijft "Henri Nowé" Het werk viel in de smaak van iedereen en het werd plechtig ingehuldigd op 1 september 1853 in tegenwoordigheid der Koninklijke Familie". In werkelijkheid is dit onjuist. Bij het bezoek van Leopold I waren de werken niet voltooid. Op 28 september 1853 schreef de Gazette van Gent "De werken ter plaatsing van de ijzeren torenkap op het Belfort vorderen regelmatig". De zijtorens waren dan geplaatst, maar de spits werd pas in de volgende lente afgewerkt.

Bij het verlaten van de stad Gent schonk koning Leopold I een som van 6.000 fr. voor het uitdelen van broden aan behoeftigen. Op 16 september lezen we "De derde en laatste brooddeling voortkomende van de 6.000 fr. geschonken door Leopold I had gisteren plaats". De Gazette van Gent maakte de volgende bemerking in verband met het vorstelijk bezoek : "De Vlaamse strekking, die ons stadsbestuur getoond heeft bij onze feesten door het gebruik van de landstaal voor de opschriften, die een blijvende waarde hebben, heeft door heel Vlaams België weerklank gevonden en genoeg verwekt". De welkomstgroet en het koor gezongen door de kinderen - een tekst van Van Duyse -, alsook de teksten op de beide truwelen waren in het Nederlands; wel waren al de redevoeringen in het Frans.

24 September : In de gemeenteraad wordt nog eens gesproken over de afschaffing van het maalrecht. Verschillende oplossingen worden voorgesteld om het verlies van inkomsten te dekken, maar elke oplossing heeft natuurlijk zijn tegenstanders. In volgende vergaderingen wordt

1 September 1853. Plaatsing van een gedenksteen op het Belfort door koning Leopold I (atlas Goetgebuer S.A.G.)

het probleem verder uitgediept, maar zonder resultaat.

1 Oktober : "Le Conservateur" de krant, die vorig jaar werd opgericht en ontstond uit de samensmelting van L'Organe des Flandres en de Journal des Flandres verdwijnt. Op 1 oktober 1853 verscheen een nieuw dagblad : "Le Bien Public". "Een totaal nieuwe ploeg werd samengesteld door bisschop Delebecque en bestond uit enkele leidende figuren van St.-Vincentius a Paulo : de notaris Jules Lammens, de industriëlen Joseph de Hemptinne, Ernest Solvyns, bij wie zich spoedig ook Désiré Casier-Legrand zou voegen. Deze onervaren jongeren kregen senator Hippolyte Dellafaille als leidsman." schrijft Dr. E. Lamberts. In het eerste nummer schreef Le Bien Public : "il peut se faire qu'on comprenne Le Bien Public de diverses façons. Au premier rang de tous les intérêts nous plaçons celui de la vérité. Pour nous diriger au milieu de ce lamentable chaos nous aurons deux flambeaux : le flambeau de la Foi et celui de la raison humaine ou de la Science. Le vrai est la racine du bien et la morale sort du dogme". Meer dan welke andere krant ook heeft Le Bien Public bijgedragen tot de politieke bewustwording van de katholieke partij voor 1884. Ongetwijfeld is het de voornaamste katholieke Belgische krant van de tweede helft der negentiende eeuw" schrijft prof. E. Woordeckers. We moeten nog even stilstaan bij dit "nieuw fenomeen in de Belgische pers" zoals Dr. Lamberts Le Bien Public noemt. "Le Bien Public bekleedde van meetaf aan een bijzondere plaats in de Belgische pers door zijn militant katholiek karakter. De krant beleed een absoluut katholicisme, dat zich frontaal tegen het rationalistisch liberalisme opstelde en tot geen compromissen geneigd was. Le Bien Public vertrok van een verklaring van trouw aan de encycliek Mirari Vos (1832), die het politiek liberalisme veroordeelde. De vrijheidsbeginselen van 1789 werden in principe afgewezen. Het hoogste goed van de maatschappij, verklaarde het blad, was haar religieuze eenheid. Wanneer die werd verbroken, werd de maatschappij losgeslagen en ging ze op drift. Daarom moest worden gestreefd naar het behoud of naar het herstel van die eenheid en dit zowel in het belang van de Staat als van de Kerk. De twee machten waren elkaar steun verschuldigd. Het gebruik van staatsdwang in dienst van de waarheid was gewettigd" schrijft Dr. E. Lamberts, die nog de volgende bemerking maakt : "Voor de liberalen was het een beklemmende vaststelling dat dit maatschappijbeeld door jonge katholieken met zoveel durf tot ideaal werd verheven. Het werd hun koud om het hart bij de gedachte dat zou gestreefd worden naar de verwezenlijking van dit ideaal".

Voor belangstellenden willen we er nog aan toevoegen, dat de drukkerij van Le Bien Public gevestigd was in het Pensstraatje tussen de Korenlei en de Drabstraat. Le Bien Public zal eerste verdwijnen in 1940.

In aansluiting hiermede moeten we een woordje over het werk St.-Vincentius a Paulo vertellen. Naar het voorbeeld van Parijs (1833) en Brussel (1842) werden te Gent in 1845 Sint-Vincentiusconferenties opgericht. De Sint-Vincentiusverenigingen richtten zich tot de jongelui van de goede burgerij, die zich verenigden in gebed en wisten deel te nemen aan liefdadige werken. De voornaamste leden te Gent waren wel Désiré Casier (1824-1915) en Joseph de Hemptinne (1822-1902). Naast de beoefening van de liefdadigheid werd ook een sterk accent gelegd op de moralisering van de armen. "De St.-Vincentiusgenootschappen leverden de kaders van het militant katholicisme" schrijft Dr. E. Lamberts (Kerk en Liberalisme in het bisdom Gent 1821-1857, blz. 397). Onder invloed van het Sint-Vincentiuswerk, dat gesteund werd door de bisschop Delebecque, ontstonden een groot aantal godvruchtige genootschappen te Gent. Ook Jules Lammens (1822-1908), schoonvader van A. Verhaegen, en E. Solvyns behoorden tot het St.-Vincentiusgenootschap.

2 November : De twee grootste klokken werden weer in het Belfort geplaatst. De grootste klok weegt 5.100 pond (klanktoon A), de tweede klok weegt 4.300 pond (klanktoon G). Beide klokken werden gegoten in 1659 door de Nederlander Hemony. Fr. Hemony was geboren in Lotharingen ca. 1609; hij vestigde zich in 1642 te Zutphen, later te Amsterdam. Hemony vervaardigde meer dan vijftig beiaarden, waaronder die van de Oude Kerk te Amsterdam, de beiaarden te Delft, Groningen, Antwerpen en Mechelen. (Voor de Gentse beiaard : zie "Wegwijzer van Gent voor 1830, blz. 122 : "Over het Belfort en den Beyaerd te Gend". De tekst telt veertien bladzijden en is een uittreksel van een handschrift van de achttiende eeuw.

19 November : De gemeenteraad besluit een dienst van nachtwakers op te richten. Er werden zeventig nachtwakers aangesteld, die 45 fr. per maand verdienden. Om de nieuwe uitgave te financieren werd op 10 december een nieuwe belasting ingevoerd te betalen door de bewoners van de huizen met een huurwaarde van 250 fr of meer per jaar. De belasting werd berekend op 3,75 o/o van de huurwaarde. (zie Ghendtsche Tydinghen 3° jg. blz. 20 "De nachtwacht te Gent in de 19° eeuw").

Heden verschenen voor de correctionele rechtbank te Gent de zaak

van de veertig brouwers, die beschuldigd worden van samenspanning. Ze hadden een overeenkomst gesloten om de prijs van het bier te verhogen en gingen de verbintenis aan geen klanten van een andere brouwer te aanvaarden. De subsituut verklaarde : "Indien deze samenspanning niet bestraft wordt, welke kracht zal dan de wet nog hebben om andere samenspanningen te bestraffen ? Te Gent leven thans ongeveer 40.000 werklieden, die veel ontbering leiden door de duurte van de levensmiddelen. Hoe zouden we de samenspanning van de arbeiders kunnen straffen ? ". De verdediging wees er op, dat de prijsverhoging van het bier een gevolg was van de duurte van de granen. Verder prees hij de brouwers, die zorgden voor de kwaliteit van het bier, want zei de advocaat "De uitzet van Gent heeft een nationale reputatie". Op 26 november kwam de uitspraak : al de onder-tekenaars van de overeenkomst werden veroordeeld tot 25 fr. boete en solidair tot de proceskosten. Vermoedelijk is het de enige maal, dat nijveraars wegens samenspanning werden veroordeeld.

24 December : Heden werd een zekere Lachaert, ter doodveroordeeld wegens moord, terechtgesteld. 's Nachts werd de guillotine van de Veerstraat naar het Spanjaardkasteel gevoerd en er opgesteld. Volgens de nieuwe wet werd de veroordeelde niet meer in een open kar, maar in een gesloten wagen vervoerd. Een massa volk woonde de terechtstelling bij. De Gazette van Gent is van mening, dat de overheid moet verbieden, dat tijdens de terechtstelling liedjes gezongen en verkocht worden, waarin de misdaden en het einde van een veroordeelde worden bezongen.

We hebben reeds gezien, dat in 1853 het leven zeer duur was geworden. Ziehier een evolutie van de broodprijzen.

	Intra mures			Extra mures		
	gebuid	niet geb.	rogge	gebuid	niet geb.	rogge
11 febr.	41	31	19	37	28	19
4 april	39	30	19	35	27	19
20 mei	41	31	20	36	28	19
10 juni	41	30	19	36	27	19
1 juli	44	32	19	39	29	19
5 aug.	47	35	20	43	32	19
4 sept.	49	37	20	45	34	20
23 sept.	52	40	24	48	37	24
30 sept.	55	43	28	51	40	28

	gebuid	niet geb.	rogge	gebuid	niet geb.	rogge
4 nov.	49	40	28	46	37	28
20 nov.	52	43	30	49	40	30
9 dec.	48	41	29	45	38	29
24 dec.	51	43	32	48	40	32

Vanaf 30 oktober werd het meel voor het bakken van het gebuid brood minder gebuid, dit om de prijs te drukken. Het was echter toegelaten fijner brood te bakken, maar dit brood was niet in de brood-zetting begrepen.

1853 loopt ten einde. Door de duurte van de eetwaren en het weinig werk zijn er weer een massa behoeftigen, die moeten geholpen worden.

Op 15 december verschijnt een oproep voor de oprichting van een "Centraal comité voor liefdadigheid". Door inzamelingen, toneelvoorstellingen en giften zal het nodige geld worden verzameld om aan behoeftigen, die niet gesteund worden door het Bureau van Liefdadigheid, brood, soep en steenkolen te bezorgen. Door het Liefdadigheidsbureau werden in 1853 4.751 families het ganse jaar door en 809 families tijdelijk gesteund met in totaal 21.799 personen of ongeveer een vijfde van de bevolking.

In 1853 brak de Krim-oorlog uit tussen Rusland enerzijds en anderzijds Frankrijk, Turkije en Engeland. In Nederland werd Vincent Van Gogh geboren en Verdi schreef "La Traviata"

M. STEELS

NOOT :

Belangstellende lezers willen we verwijzen naar de werken :

Dr. Emiel Lamberts : Kerk en Liberalisme in het bisdom Gent (1821-1857). Leuven 1972.

Prof. E. Voordeckers : Bijdrage tot de geschiedenis van de Gentse Pers. Repertorium (1667-1914). Leuven 1964.

EEN PAAR BESCHAMENDE BLADZIJDEN UIT DE EERVOLLE GESCHIEDENIS VAN HET GENTSE STADHUIS

De tijdelijke verwijdering van de monumentale trap van het Stadhuis doet ons om zo te zeggen in de verleiding komen om u aan een andere